

Saimaa maailmanperintökohteeksi ja matkailu kansainväliselle kasvu-uralle?

- Mikä ihana matka, mikä jumalainen järviluonto, yksi maailman ihmeistä, ylistivät kansainväliset höyrylaivamatkailijat 1900-luvun alkupuolella (Saimaa. Kauneinta Suomea, 1939). Saimaalla oli vahva asema Suomen matkailukartalla ja se oli tunnettu myös kansainvälisenä matkailukohteena. Maailma on muuttunut, mutta vanhaa esitettä selatessa ei voi kuin ihmetellä, mitä oikein on tapahtunut.

Saimaan ja matkailun kehitysnäkymät ovat edelleen loistavat ja tuloksiakin on saatu aikaiseksi kuten kesän tuoreet tilastot osoittavat. Silti kehityksen isoon kuvaan ei olla tyytyväisiä. Saimaan, matkailun ja vapaa-ajan asutuksen mahdollisuuksia ei ole onnistuttu kaikilta osin hyödyntämään. Päinvastoin Saimaa nukkuu kuin ruusun unta, kehitys on jumissa. Liian moni näpertelee omissa nurkissaan, omine kehittämishankkeineen ja aina pari vuotta kerrallaan.

Herätäkseen ja päästäkseen takaisin uudelle kansainväliselle kasvu-uralle maakunta ja matkailu tarvitsevat herätyksen, kunnon jytlyn. Tarvitaanko Etelä-Savon matkailun kehittämiseksi jokin megaluokan matkailuveturi vai onko matkailun tulevaisuus rakennettavissa ainutlaatuisen järviluonnon, maaseudun sekä uniikkien ja pienten toimijoiden yhteistyöverkon pohjalle?

Kaikki on mahdollista ja kaikki voidaan aloittaa myös alusta kuten esimerkit osoittavat (Mecklenburg-Vorpommern, Saksa). Alueen vetovoimatekijät ja rakenteet huomioon ottaen Etelä-Savon ja koko Saimaan matkailun lähtölaukaukseksi, jyttyksi kansainväliselle kasvu-uralle tuntuisi kuitenkin soveltuvan huomattavasti paremmin esimerkiksi koko Saimaan alueen onnistunut brändääminen eko- tai bioalueeksi, maailmanperintökohteeksi tai geoparkiksi kuin erilliset suuret matkailukeskukset Lapin tapaan.

Etelä-Savossa on erinomainen hetki tarkastella matkailun mahdollisuuksia. Uuden ohjelmakauden 2014–2020 käynnistyessä on valittava, mihin suuntaan matkailua halutaan maakunnassa painottaa? Mihin taloudellisia resursseja ohjataan? Mikä on oikeastaan Etelä-Savon matkailun perusmalli ja –konsepti? Millä se profiloituu jatkossa etenkin nopeasti muuttuvan kulutuskysynnän aallokoissa? Mikä on sellainen konsepti, joka tuottaa lisäarvoa, ei vain matkailun toimialalle, vaan laajemmin paikallisyhteisöihin ja –talouksiin? Missä ovat yhteistyökumppanit ja investointien toteuttajat?

Matkailufoorumissa 22.8.2013 Etelä-Savon keskeiset matkailutoimijat valitsivat matkailun kehittämisen alustavaksi painopistealueiksi liiketoiminnan kasvattamisen ja liiketoiminnan kansainvälistymisen tukemisen samoin kuin pienten laadukkaiden palveluyksiköiden verkostoitumisen ja tuotekehityksen, mökkimatkailun, ruoka- ja kulttuurimatkailun, järvi- ja maaseutumatkailukonseptien plus paikallisyhteisöjen kokonaisvaltaisen kehittämisen pilotoinnin sekä ainutlaatuisen järviluonnon ja maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamisen. Näitä alustavia painopistevalintoja tarkennetaan tämän syksyn kuluessa yhteistyössä Etelä-Savon matkailutoimijoiden kanssa.

Etelä-Savon matkailun aluerakenneselvitys

Etelä-Savon maakuntaliitto on yhteistyössä kuntien kanssa selvittänyt maakunnan matkailun aluerakennetta ja majoituskapasiteettia. Selvityksessä on huomioitu myös mökkimajoitus, joka jää suurelta osin valtakunnallisen matkailutilastoinnin ulkopuolelle. Lisäksi muutamien koti- ja ulkomailla tunnettujen kaupunki-, järvi-, maaseutu- ja reittimatkailukohteiden sekä niiden matkailukonseptien avulla on haettu verrokkialueita ja esimerkkejä Etelä-Savon matkailun kehittämiseksi.

Selvitys vahvistaa entisestään käsitystä siitä, että Etelä-Savon matkailun aluerakenne on hyvin pienipiirteinen ja hajanainen ("kuin haulikolla ammuttu"). Maakunnan matkailu ei perustu yksipuolisesti muutaman ison matkailukeskuksen kehittämisen ja matkailijavolyymien varaan, vaan toiminnallisesti hajautettuun pien- ja mikroyritysvetoiseen matkailumalliin sekä melko pieniin asiakasvirtoihin.

Etelä-Savon kaupungit ja kirkonkylät muodostavat myös matkailun ja vapaa-ajan asutuksen palvelurakenteen perustan. Keskuksissa olisi kuitenkin paljon kehitys- ja uusiutumispotentiaalia matkailijoiden ja vapaa-ajan asukkaiden tarpeisiin.

Etelä-Savossa on vähän yli 20 maakunnallisesti merkittävää matkailukohdetta tai tapahtumaa, joiden kävijämäärä on yli 20 000 vuodessa (2012). Matkailijoita palvelee maakunnassa noin 15 000 matkailuyritysten ja mökkivuokrauksen vuodepaikkaa. Näistä mökkimajoituksen osuus on yli 50 prosenttia. Myös maakunnan koko vapaa-ajan asuntokantaa (noin 50 000 vapaa-ajanasuntoa) voidaan laskennallisesti arvioida vuodepaikkoina. Tuloksena on noin 2000 000 vuodepaikkaa. Ulkomaakuntalaisten osuus vapaa-ajan asukkaista on merkittävä, arviolta noin 70 000 asukasta. Osa-aikaisesti Etelä-Savon asukasluku on siten yli 200 000 asukasta.

Mökkimatkailu on selkeästi maakunnan matkailun kärkituote, jolla maakunnan on mahdollisuus erottautua ja pärjätä myös kansainvälisessä kilpailussa. Vapaa-ajan asunto ja rantasauna voivat toimia porttina ainutlaatuiseen järviluontoon, mutta mökkeilyinkin on uudistuttava ja löydettävä asiakasryhmänsä nuorempien sukupolvien matkailijavirrasta uusilla tuotteilla.

Oppia hyvistä esimerkeistä

Matkailun kehityksen vertailukohteina ovat olleet maaseutumatkailun osalta Bad Hindelang (Saksa), Möhkö, Vuonislahti (Pohjois-Karjala), järvimatkailun osalta Mecklenburg-Vorpommern (Saksa), Vänern (Ruotsi), Weissensee (Saksa), reittikohteena Turun saariston rengastien, matkailukaupunki kohteena Rovaniemi sekä Saimaa kauneinta Suomea (1939) julkaisu.

Esimerkkialueiden yksi keskeinen viesti Etelä-Savolle on, että matkailun ytimessä on ainutlaatuinen järviluonto (puhtaat reittivedet, norppa) sekä vahva maaseutu ja sen elämäntapa. Lisäksi järvivesistöjen arvokkaimmat ja vetovoimaisimmat kohteet sijaitsevat Etelä-Savon maaseutualueilla. Näiden kahden vetovoimatekijän välillä on vahva toiminnallinen riippuvuusuhde eikä niitä voida matkailun kehittämisessä erottaa toisistaan. Vapaa-ajan asutus ja mökkimatkailu sekä muut matkailutuotteet rakentuvat tämän ytimen ympärille ja ovat riippuvaisia sen elinvoimaisuudesta. Kansainvälinen asiakas –näkökulma korostaa entisestään maakunnan harvojen absoluuttisten kilpailukykytekijöiden ja niiden kestäväen hyödyntämisen merkitystä matkailun kehittämisessä.

Esimerkit korostavat myös paikallisyhteisöjen, järvi- ja maaseutumatkailun kokonaisvaltaista kehittämistä ja pilotointia siellä, missä paikallisyhteisöllä itsellään on selkeä tahtotila sekä halua ja valmiutta oman paikallisyhteisönsä ja matkailun pitkäjänteiseen kehittämiseen. Matkailua ei voi kehittää irrallaan muusta aluekehityksestä eikä ylhäältä käsin irrallisina kehitystoimenpitein. Paikallisyhteisövetoisen kehityksen tukemisen, juurruttamisen ja yhteisen tahtotilan

muodostamiseen on syytä varata aikaa koko seuraava ohjelmakausi. Se on ainoa kestävä tie, sillä lopulta paikallisyhteisön (yritysten, asukkaiden ja eri toimijoiden) oma tekeminen ja tahtotila ratkaisevat tulokset ja päinvastoin. Paikallinen toimijataso, yritys ja kohde ovat aina matkailijan lopullinen päämäärä.

Paikallisyhteisönä voi toimia myös kirkonkylä tai kaupunki, joten matkailun kehittämisellä ja keskusten kehittämisellä voi olla paljon yhteistä. Mikkelin palkittu keskustauudistus on kannustava esimerkki paikallisyhteisön kokonaisvaltaisesta kehittämistyöstä. Mittava uudistus onnistuttiin toteuttamaan lisäksi ilman yhtään valitusta.

Lisätietoja antavat aluesuunnittelujohtaja Jarmo Vauhkonen (puh. 0407236760, jarmo.vauhkonen@esavo.fi) ja kehittämispäällikkö Heli Gynter (puh. 0407737285, heli.gynter@esavo.fi) Etelä-Savon maakuntaliitosta.